

Zaključek leto dni trajajočega pretoplega obdobja

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2007

✉ Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Minula jesen, pa čeprav smo že skoraj na koncu zime, si vsekakor zasluži, da si jo prikličemo v spomin. Prav vsi – goroljubci, hribolazci, gričehodci ..., ki tratimo čas s potepanjem po raznovrstnem, večinoma »nekoristnem« vzbujenem svetu – smo si jo zapomnili vsaj po treh značilnostih. Končalo se je leto dni trajajoče obdobje pretoplega vremena, vikendi so nas vremensko precej razvajali in ob koncu druge tretjine osrednjega gorniškega meseca smo imeli ponekod vode več kot preveč. Sicer pa smo se v decembrski številki Planinskega vestnika že seznanili s podrobnostmi septem-

brske vodne ujme, ko je na najbolj prizadetih območjih količina padavin celo preseгла stoletno povratno dobo.

Če ne upoštevamo silnega vodovja, ki se je izlilo med 18. in 19. septembrom 2007, velja za minuli jesenski meteorološki mesečni trojček ugotovitev, da se je vreme vrnilo v ustaljene tirnice, vsaj kar zadeva temperature. Pred tem smo imeli namreč več kot leto dni trajajoče obdobje, v katerem smo zabeležili vse mogoče temperaturne in tudi nekatere padavinske skrajnosti, o katerih smo že poročali v preteklih tovrstnih pregledih. Spomnimo se – zadnji

Bavški Grintavec v barvah jeseni 2007

✉ Vladimir Habjan

od dolgoletnega povprečja hladnejši mesec je bil avgust 2006, ki je bil v sredogorju in visokogorju med tremi najhladnejšimi v zadnjih 50 letih. Jesen 2007 je bila v vzpetem svetu ravno prav oziroma povprečno topla (v visokogorju celo nekoliko prehladna), malce »presončna« in večinoma presuha. Izjemno hladno vreme smo imeli v drugi polovici oktobra, ko je na Pohorju zapadlo do tri četrta metra snega, kar se ne zgodi prav pogosto.

September se je začel s prijetnim jesenskim vremenom, a se je že sredi prvega tedna nekoliko osvežilo. Nato je do sredine meseca prevladovalo vreme, kakršno si želimo za ta del leta. 17. septembra se je pričelo slabšati, a takrat še ni kazalo na vodno ujmo, ki je naslednji dan prizadela številne kraje v severnem delu države. Zmerno močan jugozahodni do zahodni veter je na hribovite in gorate pregrade zahodne Slovenije narival tople, vlažne in nestabilne zračne gmote, kar je privedlo do nastanka številnih in količinsko izdatnih ploh in neviht na omejenem območju.

V nekaj urah je predvsem v pasu od Zgornjega Posočja do Pohorja padlo večinoma več kot 100, krajevno pa tudi več kot 300 mm padavin. Merilne postaje Kneške Ravne, Vogel, Bohinjska Češnjica in Davča so zabeležile izjemno padavinsko intenziteto – v pol ure je padlo kar od 50 do 60 mm oziroma litrov dežja na kvadratni meter! V Bohinju je zato ob tem Jezernica, to je del Save Bohinjke od preliva iz Bohinjskega jezera do sotočja z Mostnico, za krajši čas tekla nazaj v jezero in odložila na gladini nad mostom pri cerkvi svetega Janeza

Slika na prejšnji strani: Prvi sneg: Sv. Gora, v sredini greben Polovnika, v ozadju Zahodni Julijci

Preglednica 1: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2007 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T (°C)	Odklon T (°C)	Padavine (mm)	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	5,7	-0,5	369	79
Planina pod Golico (970 m)	6,2	-0,6	454	86
Vojsko (1067 m)	5,5	-0,7	504	66
Vogel (1535 m)	4,1	-0,7	848	86
Krvavec (1740 m)	3,0	-1,0	404	105
Kredarica (2514 m)	-1,4	-1,4	530	86

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

nekaj plavja. O tem smo se lahko prepričali s kratkimi filmi, ki so v dneh po ujmi krožili po elektronskih poštnih predalih. Na večini teh postaj in na nekaterih drugih je bil kljub dolgoletnemu nizu meritev močno presežen prejšnji rekord v dnevni količini padavin. Kratkotrajni, a izraziti ohladitvi je sledilo nekaj lepih dni, zaključek meseca pa je bil spet v znamenju padavin in nizkih temperatur. Visokogorje se je odelo v zimsko preobleko in 29. septembra so na Kredarici namerili 55 cm snega.

Slabo vreme ni prav dolgo vztrajalo, saj se je začel osrednji jesenski mesec z babjim poletjem, največjim zadovoljstvom številnih gornikov. Manjšim padavinam in ohladitvi v začetku oktobra je sledilo daljše obdobje suhega vremena. 18. oktobra se je spet ohladilo in sredogorje je pobelil sneg. Višek ohladitve je bil dva dni kasneje, ko so na Kredarici izmerili -13,1 °C. Do konca meseca je mraz sicer postopno popuščal, a pogoste padavine in pomanjkanje sončnega vremena niso bili naklonjeni obiskovalcem gora. Ker ni bilo odjug, se je septembrski sneg v najvišjih delih gora obdržal ves oktober.

Zadnji jesenski mesec se je začel s suhim, povprečno toplim in sončnim vremenom. Sredi novembra se je močno ohladilo, v nekaterih alpskih dolinah in v visokogorju so se spustile temperature pod -10 °C. Sledili so bolj oblačni dnevi, z otoplitvijo 22. novembra pa so prišle tudi padavine. Deževalo in snežilo je vse do 26. novembra, snežna odeja v sredogorju in alpskih dolinah pa je bila skromna. Na Kredarici so imeli ob koncu tega padavinskega obdobja že 95 cm snega. Meteorološka jesen se je končala z večinoma sončnim in zmerno toplim vremenom.

Pregled meteoroloških ocirkov jeseni 2007 nam kaže, da so po letu dni prevladujočih in močno nadpovprečnih temperatur te v septembru spet zdrknile pod dolgoletno povprečje. Največji temperaturni odklon so zabeležili na Kredarici, kjer je bilo dve stopinji Celzija hladneje od povprečja. Tudi oktober in november sta bila večinoma hladnejša od primerjalnega obdobja 1971–2000. Padavine so bile po mesecih neenakomerno razporejene. Nalivi 18. septembra so ponekod prispevali skoraj polovico jesenskih padavin. Mokremu septembru sta sledila podpovprečno namočeni oktober (nekaj več padavin je bilo le na Snežniku in Pohorju) in sorazmerno suhi november. Jesen je bila tako v večjem delu hribovitega in gorskega sveta podpovprečno namočena razen območja od Krvavca prek Menine planine do Pohorja. Trajanje sončnega obsevanja je bilo v prvih dveh jesenskih mesecih v okviru dolgoletnega povprečja, novembra pa smo ga imeli, seveda zgoraj, na pretek. Minulo jesen je bilo v sredogorju malo snega, na Kredarici pa so zabeležili kar 73 dni s snežno odejo, kar uvršča lansko jesen med najbolj zasnežene v zadnjih desetletjih.

Konec prvega ali v prvi polovici drugega jesenskega meseca je čas tudi za vsakoletni »ledeniški« obračun. Izjemno toplo enoletno

Triglavski ledenik z Begunjskega vrha sredi septembra 2007

✉ Miha Pavšek

Preglednica 2: Izbrani podatki geodetskih meritev o izmeri površine ledenika pod Skuto in Triglavskega ledenika med letoma 1946 in 2007.

Leto	Ledenik pod Skuto (ha)	Triglavski ledenik (ha)
1946–1954	2,5–3,0	~15
1997/1995	1,5 (1997)	3,0 (1995)
2003	0,7	0,7
2007	1,1	0,6

Vir: Arhiv Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

obdobje pred jesenjo 2007 je pustilo sledi tudi na obeh ledeniških zaplatah. Ob zadnjih meritvah (preglednica 2) se je pokazalo, da je zdaj ledenik pod Skuto precej večji in debelejši od svojega nekaj več kot 50 kilometrov zahodneje ležečega soseda pod Triglavom. Videti je, da je z globalnim segrevanjem ozračja vse bolj pomembna senčna lega ledenika. Pri tem ima krniška ledeniška krpa v zatrepu Ledin očitno prednost pred pobočno pod ostenjem Malega Triglava. Zaradi sorazmerno majhne velikosti obeh in velike spremenljivosti meteoroloških kazalcev pa se lahko v prihodnje ta razmerja hitro spremenijo. Če bodo tudi v naslednjem desetletju podobne podnebne razmere, kot smo jim bili priča v minulem, bosta obe ledeniški zaplata popolnoma izginili. Za precejšen del javnosti »tragičen« proces bo za obiskovalce gora tudi v prihodnje odlična priložnost za neposredno spremljanje tega naravnega dogajanja. Morda pa se bo na mestih nekdanjih ledenih gmot odprlo z ledeniško erozijo in korozijo agresivne vode preoblikovano površje, nič manj zanimivo od tega, kar je bilo na njem nekaj stoletij prej, ko je bilo pod ledenim pokrovom. ◉